

@fosselat

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تدبر در معنی و ترجمه "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ"

به نام خدای گسترده مهر پیوسته مهرورز

موضوع

بَسْمَلَه شعار اختصاصی مسلمانان
[پر تکرار ترین آیه قرآن - تاج سوره ها]

تهییه شده توسط حجت الاسلام علی رجبی

فهرست *

@fosselat

- ١- شعار مسلمانان "بِسْمَهُ"
- ٢- ترجمه های مشهور از "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ"
- ٣- معنای "باء" در بسمله
- ٤- معنای واژه "اسم"
- ٥- معنای واژه "الله"
- * معنای واژه "الله" در زبان فارسی
- ٦- معنای واژه "رحمان"
- ٧- معنای واژه "رحیم"
- ٨- سرآغاز کفتار با نام خدا در اشعار فارسی
- ٩- اشتراک لفظی و تغایر معنوی "بِسْمَهُ"
- ١٠- شواهد فقهی بر اشتراک لفظی "بِسْمَهُ"
- ١١- احکام فقهی نام خدا
- ١٢- آموزه ها و پیام های هدایتی و تربیتی "بِسْمَهُ" برای مسلمانان و ...

الرَّحِيمِ

پیوسته مهرورز

الرَّحْمَنِ

گسترده مهر

اللهِ

خدای

بِسْمِهِ

به نام

- گزیده تفسیر

"الله" برترین نام خدایی است که دارای همه کمالات وجودی است.

"الرحمان الرحيم" از صفات اوست که نشانه رحمت آن هستی بی پایان است.

- **تفاوت دو رحمت:** "رحمان" بر کثرت رحمت دلالت می کند، پس رحمان خدایی است که رحمت فرا گیرش همه چیز و همه کس را شامل می شود (مومن، کافر، دنیا و آخرت) و چنین رحمتی در برابر غصب نیست، بلکه غصب نیز از مصادیق آن است.

"رحیم" بر ثبات و دوام رحمت الهی دلالت دارد، پس رحیم خدایی است که رحمتی ویژه برای مومنان دارد و این رحمت در برابر غصب اوست

- **سر آغاز گفتار نام خداست:** خدای سبحان، قرآن و نیز سوره را با نام خود می گشاید و بدین گونه، ادب شروع کار با نام خدا را به انسان می آموزد.

[تسنیم، ج ۱، ص ۲۷۷]

ترجمه های مشهور از بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

@fosselat

- ۱- **اکثر مترجمان** : به نام خداوند بخشنده مهربان
- ۲- **دکتر محمد مهدی فولادوند** : به نام خداوند رحمتگر مهربان
- ۳- **آیت الله مکارم شیرازی** : به نام خداوند بخشنده بخشایشگر
- ۴- **شیخ حسین انصاریان** : به نام خدا که رحمتش بی اندازه است و مهربانی اش همیشگی
- ۵- **دکتر رضایی اصفهانی** : به نام خدای گسترده مهر مهرورز
- ۶- **دکتر صادقی تهرانی** : به نام خدای رحمتگر بر آفریدگان ، رحمتگر بر ویژگان
- ۷- **دکتر سید علی موسوی گرمارودی** : به نام خداوند بخشنده بخشایندۀ
- ۸- **استاد ابوالفضل بهرام پور** : به نام خداوند هستی بخش مهربان
- ۹- **امید مجد [ترجمه شعری] :**
سر آغاز گفتار نام خداست
که رحمتگر و مهربان خلق راست.

در معنای "باء" بسم الله دو نظر وجود دارد که هر دو صحیح است :

الف) باء استعانت : یعنی در کاری که انجام می دهم از خدا کمک می طلبم.
حرف باء را به هر معنا بگیریم ، گفتن بسم الله نوعی تعهد ضمنی است براین
که من کارم را با معصیت آلوده نخواهم کرد.

ب) باء ابتدا : یعنی کارم را با نام ویاد خدا آغاز می کنم .
به عبارت دیگر : من جانم و نیز کارم را با نام خدا علامت می زنم که جز به خدا
نیندیشم . مومن با گفتن بسم الله جان و دل خود را با نام الله داغ و نشاندار
می کند .

[تفسیر نسیم حیات، بهرام پور، ج ۱، ص ۲۰]

معنای واژه "اسم"

@fosselat

اسم : نام ، لفظی که حاکی از مسمای خود باشد .

برای اصل آن دو احتمال وجود دارد :

اول : **وَسَم** : علامت و نشانه : چه این که اسم هر چیز ، نشانه‌ی آن است .

دوم : **سُمُّوٌ** : برتری و علوٰ : چه اینکه اسم هر چیز بر روی آن قرار دارد .

=> قول دوم از جهت قاعده صرفی به واقع نزدیکتر است ، زیرا جمع "اسم" ، "اسما" است که با این ریشه سازگار است . **الجمع یردان الأشیاء إلى أصولها**.

نکته : همزه وصل "اسم" تنها در بسم الله جهت کثرت استعمال حذف شده است .

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى (سوره اعلی آيه ۱)

نام پروردگار برتر و بلند مرتبه ات را [از هرچه رنگ شرک خفى و جلى دارد] منزه و پاک بدار

[تسنیم ، ج ۱ ، ص ۲۷۸ ، گزیده]

معنای واژه "الله"

الله : اسم عَلَم براى ذات اقدس الهى . تکرار در قرآن ۲۶۹۷ مرتبه

- اقوال در مبدأ اشتقاق [بنابر قول اکثر مفسران]

۱- مشتق از **الوهیه** (عبادت نمودن و پرستیدن)

=> الله يعني کسی که پرستش حق اوست و سزاوار پرستیدن است .

۲- مشتق از ماده **وله** (متحیر و سرگشته گردیدن)

=> الله يعني کسی که عقل ها از درک کنه او سرگشته و حیرانند .

۳- مشتق از **أله** (درخواست کمک کردن)

=> الله يعني کسی که خلق در حوائج خود به سوی او فَزع می کنند و از او کمک می طلبند .

۴- مشتق از **أله** (آرامش یافتن ، امان دادن)

=> الله يعني کسی که خلق با او و یاد او آرامش می یابند .

۵- مشتق از **لاه** (پوشیده شدن ، بلندگردیدن)

=> الله کسی که چگونگی او برای فهمها در پرده و پوشیده است .

[مجمع البیان ، ج ۱ ، ص ۱۹]

@fosselat

معنای واژه "الله"

معنای واژه "الله" در زبان فارسی *

"الله" اسم عام است که در زبان فارسی به "خدا" ترجمه می‌شود و به آلهه (خدایان) جمع بسته می‌شود ولی الله اسم خاص است که باز در زبان فارسی "خدا" و گاهی "خداوند" ، "یزدان" و "ایزد" ترجمه می‌شود : بنابراین واژه خدا در فارسی دو صورت عام و خاص استعمال می‌شود ، مثل البه واژه "خدا" (خود آ) نزدیک به معنای واجب الوجود است .

[تفسیر قرآن مهر، ج ۱، ص ۱۲۶ پاورقی]

"خداوند" غیر الله را نیز در بردارد و "خدا" ترجمه درست "الله" است .

[ترجمان وحی، دکتر صادقی، پاورقی ترجمه سوره حمد]

کی برس شاخ بن می برد
خداوندستان نظر کرد و دید (سعی)

"خدا" مخفف "خود آی" رساننده تعبیری فلسفی یعنی واجب الوجود است . خداوند یک شان از شئون الله است ، خداوند یعنی "صاحب"

[آشنایی با قرآن، علامه مطهری، ج ۱]

معنای واژه "رحمان"

رحمان : در اصل صفتی است که از "رحمت" مشتق شده است.

بروزن فُعْلَان : صیغه مبالغه می باشد یعنی "بسیار گسترده مهر" این کلمه به رحمت گسترده و عام خداوند اشاره می کند که همه بندگان - اعم از مومن و کافر - را شامل می شود.

رازقیت ، ربوبیت ، هدایت تکوینی و ... از مصادیق این رحمت است.

ماده "رَحْمٌ" در اصل به معنای "رقت قلب و اظهار مهربانی است که از دیدن شخص محتاج پدید می آید (نازک دلی) و طرف مقابل را به احسان و رفع نیاز او وا می دارد..."

رحمان : بر شدت ، کثرت و گستردنگی رحمت دلالت دارد . [رحمت عمومی] اسم مختص خداوند است و برای غیر او به کار نمی رود .

نکته : در زبان فارسی برای دو کلمه **رحمان** و **رحیم** ، معادلی وجود ندارد و ترجمه آنها به بخششده مهربان و ... تنها برای نزدیکی به ذهن است .

معنای واژه "رحیم"

رحیم: بروزن **فعیل**: صفت مشبهه، که دلالت بر "ثبت و استمرار و دوام رحمت" دارد.

از این رو "رحیم" به نوع خاصی از مهرورزی خداوند اشاره دارد که فقط شامل ویژگان (انسان‌های نیکوکار و مومن) در قیامت می‌گردد.

از مصادیق "رحمانیت" الهی، نعمت هدایت تشریعی، ولایت الهی، شفاعت و ... است. [رحمت خصوصی]

- اشاره

- 1 معنای جامع "رحمت" اعطای و افاضه برای رفع حاجت نیازمندان.
- 2 اشکال در ترجمه معروف **رحمان** و **رحیم** در زبان فارسی:

بخشنده -> **جواد، وهاب**

مهربان -> **رؤوف، عطوف**

[آشنایی با قرآن، ج 1، علامه مطهری]

سرآغاز گفتار با نام خدا در اشعار فارسی

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ	هست کمید دنخ حکیم (نظمی گنجوی)
ای نام تو بهرین سرآغاز	بی نام تو نامه کی کنم باز (نظمی گنجوی)
به نام خداوند جان و خرد	کزین بر تراندیشه بر گنذرد (فردوسي)
به نام خداوند جان آفرین	حکیم سخن در زبان آفرین
خداوند بخششده دست کیر	کریم خطاب خش پوزش پذیر (سعدی)
اول دقره به نام ایزد دانا	صلانع پروردگار حی تو انا (غزلیات سعدی)
به نام آنکه جان را فکرت آموخت	چراغ دل به نور جان بر افروخت (محمود شبستری)

اشتراك لفظي و تغير معنوي "بَسْمَلَه"

@fosselat

نزول مکرر آیه "بسم الله ... " نشانه اختلاف معنا و تفسیر آن در هر سوره است. آیات "بَسْمَلَه" در سراسر قرآن گرچه از نظر لفظی یکسان است، لیکن از نظر معنوي و تفسیری گوناگون و در نتیجه **مشترک لفظی** است.

<=> اختلاف معنوي و اشتراك لفظي آيات "بَسْمَلَه" از آن روست که بسم الله هر سوره جزئی از آن سوره و با محتواي آن هماهنگ و به منزله عنوان و تابلو آن سوره است و چون مضامين و معارف سوره هاي قرآن با يكديگر متفاوت است، معنای بسم الله نيز در سوره ها مختلف خواهد بود و در هر سوره اي درجه اي از درجات و شانى از شئون الوهیت خدای سبحان و رحمانيت و رحيمیت او را بازگو می کند.

و از اين جهت همانند اسماء خداوند در پایان آيات است که با محتواي آيات هماهنگ و به منزله برهانی بر محتواي آن است.

<=> بر اين اساس، اگر محتواي سوره اي به خوبی تبيين شود، تفسير بسم الله آن سوره نيز روشن خواهد شد.

[تفسير تسنيم، آيت الله جوادی آملی، ج اول، ص ۲۸۹ الى ۲۹۱]

شواهد فقهی بر اشتراک لفظی "بِسْمَه"

@fosselat

احکام فقهی آیه بسم الله الرحمن الرحيم نیز شاهد "اشتراک لفظی" این آیه است مانند اینکه :

- ۱- حرمت قرائت سوره های عزائم (سجده های واجب) بر صاحبان عذر ، شامل تلاوت بسم الله ... به قصد سوره های مذبور نیز می شود .
- ۲- بسم الله ... هر سوره ، در نماز باید به قصد همان سوره ای باشد که نماز گزارا قصد تلاوت آن را دارد .
- ۳- در صورت عدم نماز گزار از سوره ای به سوره دیگر ، باید بسم الله ... را به قصد سوره جدید تکرار کند .

[تسنیم ، ج ۱ ، ص ۲۹۲]

احکام فقهی نام خدا

تدبر در معنی و ترجمه "بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ"

@fosselat

قداست و برکت نام خدا منشاء اعتبار احکامی فقهی برای اسمای لفظی خدای سبحان شده است. برخی از این احکام عبارت است از:

- ۱- حرمت تنجیس و آلوده کردن آن.
- ۲- وجوب تطهیر آن، در صورت آلوده شدن.
- ۳- حرمت هتك آن، به هر نحو
- ۴- حرمت مس آن بدون طهارت **لَا يَمْسُهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ** (واقعه آیه ۷۹) و جز پاکان نمی‌توانند به آن دست زنند [= دست یابند].
- ۵- ممنوع بودن جдал با آن (سوگند به صورت "لا والله" و "بلی والله") در احرام عمره و حجّ
- ۶- لزوم ذکر و تسبيح آن در رکوع و سجود نماز
- ۷- اشتراط ذبح و تذکیه حیوان با آن **فَادْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا** (حج آیه ۳۶)
- ۸- مشروط بودن حلیت صید به ذکر آن **وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرْ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ** (انعام آیه ۱۲۱) و از آنچه نام خدا بر آن برده نشده نخورید! این کار گناه است:
- ۹- احکام سوگند **وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شَهَادَةٌ إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ {۶} وَالخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ {۷} وَيَدْرِأُ عَنْهَا العَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ {۸} وَالخَامِسَةُ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ {۹}** (سوره نور ۶ الی ۹)

[تسنیم، ج اول، ص ۳۱۳]

۱۰- استحباب شروع کار با ذکر آن

آموزه ها و پیام های هدایتی و تربیتی "بَسْمَلَةٍ" برای مسلمانان و ...

@fosselat

۱- **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** در آغاز قرآن و نیز آغاز هر سوره، بیان گرآن است که قرآن و مطالب آن، از مبدا حق و جلوه‌ی بارز رحمت الهی است. [ذکرمبارک]

۲- **بَسْمَلَة** در آغاز کتاب آسمانی، یعنی هدایت تنها با استعانت از او محقق می‌شود [تفسیر نور]

۳- **بَسْمَلَة** در ابتدای سوره‌ها مبین آن است که **جهت گیری سور قرآن، توحیدی و جلوه گر رحمت عام و خاص اوست.**

۴- پیام **بَسْمَلَة** این است که همه امور زندگی خود را با نام و یاد الهی نشاندار و علامت گذاری کنید (داغ عبودیت)

۵- در آغاز و شروع هر کاری به یاد مهر و لطف حق باشید. [تفسیر مهر]

۶- **بِسْمِ اللَّهِ** کلامی که سخن خداوند با مردم و سخن مردم با خدا، با آن شروع می‌شود.

۷- رحمت الهی همچون ذات او ابدی و همیشگی است. **الله الرحمن الرحيم**

۸- بیان رحمت الهی در قالب های گوناگون، نشانه اصرار بر رحمت است. (**فَعْلَانٌ، فَعِيلٌ**) [تفسیر نور]

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ